Pregledni znanstveni članak

Inkluzivno osiguranje za Generaciju Z: jačanje financijske sigurnosti i dobrobiti u trećoj životnoj dobi

Maja Mihelja Žaja[1]

Sažetak: *Starenjem stanovništva, osiguravanje financijske sigurnosti i dobrobiti u trećoj životnoj dobi postaje sve značajnije. Tradicionalni proizvodi osiguranja i mirovinski sustavi u velikoj mjeri ne pokrivaju različite potrebe starijih osoba, a to dovodi do nedostatnih i neprimjerenih primanja što utječe na kvalitetu života. Odlazak u mirovinu, povećanje slobodnog vremena i, u mnogim slučajevima, smanjenje prihoda, su karakteristike treće životne dobi koja sa sobom nosi specifične rizike i jedinstvene izazove. Starija populacija suočena je s većim troškovima zdravstvene skrbi, te potrebama za dugotrajnom njegom. Proizvodi osiguranja koji se temelje na inkluzivom osiguranju mogu poslužiti kao nadopuna postojećim mjerama socijalne zaštite. Međutim, ostvarenje njihovog potencijala zahtijeva prevladavanje značajnih prepreka. U radu će biti analizirani izazovi i prilike povezani s inkluzivnim osiguranjem u poboljšanju financijske sigurnosti i sveukupnog blagostanja Generacije Z dok prelaze u stariju dob. Analiza definira inkluzivno osiguranje i naglašava njegovu rastuću važnost za generaciju koja se suočava s jedinstvenim gospodarskim poteškoćama. Nadalje, rad istražuje kako se inkluzivni proizvodi osiguranja mogu inovativno osmisliti za rješavanje ovih rizika, uzimajući u obzir čimbenike kao što su dug za studentski zajam, zaposlenost u „gig" ekonomiji i česte promjene karijere. U radu će se također identificirati ključne prepreke implementaciji i promicanju inkluzivnog osiguranja među ovom demografskom skupinom, uključujući pristupačnost, svijest i povjerenje. Zaključak sintetizira nalaze i nudi djelotvorne preporuke društvima za osiguranje, kreatorima politika i drugim dionicima za poticanje razvoja i usvajanja inkluzivnih rješenja osiguranja koja jačaju financijsku sigurnost i opće blagostanje Generacije Z u trećoj životnoj dobi.*

1 Izv.prof.dr.sc. Maja Mihelja Žaja, Ekonomski fakultet Zagreb, E-mail: mmiheljaz@net.efzg.hr

Ključne riječi: *inkluzivno osiguranje, Generacija Z, mirovinsko osiguranje, dugotrajna skrb, zdravstveno osiguranje*

1. UVOD

Izazovi demografskih promjena, financijska održivost i prilagodba novim oblicima rada zahtijevaju analizu mogućnosti integracije inkluzivnog osiguranja s postojećim mirovinskim sustavom. Demografske promjene s kojima se suočavaju brojne razvijene zemlje i zemlje u razvoju utječu na cjelokupni sustav socijalnog osiguranja, ali i na državne proračune i politike. Iako stanovnici žive sve dulje što opterećuje trenutne mirovinske sustave, trenutno je najbrojnija Generacija Z, najmlađa odrasla kohorta. Ovu generacija čine osobe starosti između 13 i 28 godina, te postupno pristupaju tržištu rada. Njih obilježava skup vrijednosti, očekivanja i ponašanja koji su oblikovani digitalnom revolucijom, globalnim krizama (ekonomskim, zdravstvenim, klimatskim), ali i promjenjivim tržištem rada. Njihov odnos prema financijskoj sigurnosti, posebno onoj u dalekoj budućnosti – trećoj životnoj dobi – predstavlja značajan izazov i priliku za financijsku industriju, posebice sektor osiguranja. Tradicionalni modeli osiguranja, dizajnirani za Generaciju X i Milenijalce, koje karakteriziraju stabilne karijere i predvidljive životne putanje, mogu biti nedostatni, neprikladni ili neprivlačni za Generaciju Z. Ova generacija odrasla je uz internet, pametne telefone i društvene medije, te očekuje personalizirana, trenutna i digitalno dostupna rješenja. Njihovo povjerenje u tradicionalne financijske institucije može biti niže, dok istovremeno pokazuju interes za etička ulaganja i društveno odgovorno poslovanje. Fenomen "gig" ekonomije koja se temelji na privremenim, povremenim ili *freelance* poslovima dodatno kompliciraju tradicionalne pristupe mirovinskoj štednji vezanoj uz poslodavca. U tom kontekstu, koncept inkluzivnog osiguranja postaje presudan. Inkluzivno osiguranje teži pružanju dostupnih, pristupačnih i relevantnih osigurateljnih proizvoda ranije isključenim ili nedovoljno pokrivenim segmentima stanovništva. Prilikom razvoja i primjene inkluzvnih osiguranja za Generaciju Z i njihovu buduću starost, u obzir treba uzeti financijsku pismenost, preferencije u komunikaciji i korištenju tehnologije, te njihove dugoročne potrebe za sigurnošću u starosti (mirovina, zdravstvena zaštita, dugotrajna skrb).

Cilj ovog rada je istražiti demografske i fiskalne pokazatelje, te pokazatelje mirovinskog sustava i tržišta osiguranja u kontekstu razvoja inkluzivnog osiguranja kako bi došlo do stvaranja učinkovitih strategija koje će potaknuti Generaciju Z na planiranje i osiguravanje financijske sigurnosti i dobrobiti u trećoj životnoj dobi. U analizu će biti uključeni podaci koje se odnose na navedene pokazatelje za osam izabranih država. Izabrani

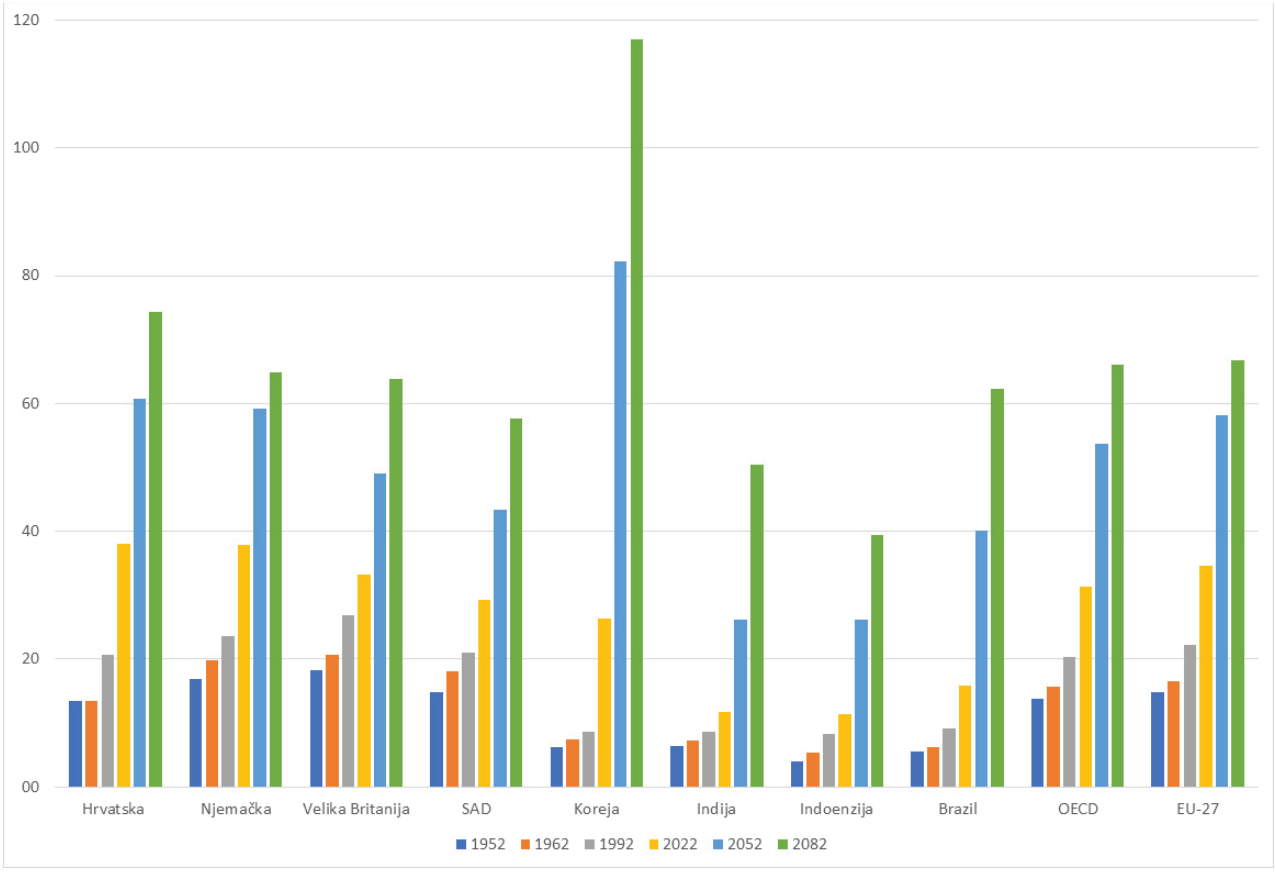
uzorak čine države koje se razlikuju s obzirom na stupanj ekonomskog razvoja, zrelost osigurateljnog tržišta, prihvaćanje tehnologije i digitalnu infrastrukturu, regulatorno okruženje, sustav socijalnog osiguranja, demografski kontekst, prisutnost inkluzivnog osiguranja, te geografski položaj. Stupanj ekonomskog razvoja utječe na priuštivost, regulatorni kapacitet, zrelost tržišta, ali stupanj ranjivosti populacije. Zrelost osigurateljnog tržišta utječe na dostupnost proizvoda osiguranja, kanale distribucije, regulativu, ali i osviještenost stanovika o izloženosti rizicima. Visok stupanj dostupnosti mobilnih uređaja i digitalnih financijskih usluga su ključni za Generaciju Z jer im omogućuju pristup inovativnim usluga među koje se ubraja i inkluzivno osiguranje. Regulatorno okruženje može biti restrikivno ili podupirajuće čime se značajno utječe na mogućnosti razvoja i prodaje inkluzivnog i mikro osiguranja. Organizacija sustava socijalnog osiguranja utječe na potražnju za privatnim inkluzivnim osiguranjem koje može pokrivati različite rizike, od zdravstvenih, do rizika starosti i dugovječnosti. S obzirom na demografski kontekst države se razlikuju s obzirom na broj pripadnika pojedine dobe skupine, te one koje imaju značajan broj pripadnika Generacije Z se suočavaju sa specifičnim izazovima kao što su nezaposlenih mladih ili dominacija "gig" ekonomije. U tom kontekstu se razlikuju i države s obzirom na financijsku pismenost mladih generacija. Pojedine države su poznate i po aktivnoj ponudi proizvoda mikro i inkluzivnog osiguranja. Kako bi u analizi bili zastupljeni različiti čimbenici, u uzorak su izabrane države s različitih kontinenata, različitnog stupnja razvijenosti, zrelosti tržišta, implementacije tehnoloških rješenja, te brojnosti Generacije Z. Hrvatska je izabrana kao referentno tržište s potencijalom za implementaciju inkluzivnog osiguranja, a ostale države su Njemačka, Velika Britanija, SAD, Koreja, Indija, Indonezija, Brazil. Današnji mirovinski sustavi se nalaze pod pritiskom sve starijeg stanovništva koje se suočava s financijskim poteškoćama, te lošijom kvalitetom života. Treću dob karakteriziraju smanjeni prihodi, povećani troškovi za zdravstvene usluge te potreba za dugotrajnom skrbi. S obzirom da je Generacija Z trenutno najbrojnija kohorta, problem održivosti mirovinskih sustava, dostatnosti primanja i ostvarenjeodržive financijske stabilnosti treba rješavati sada prilagođavanjem politika i kreiranjem adekvatnih i prilagođenih proizvoda inkluzivnog osiguranja. Međutim, u ostvarenju tog potencijala postoje specifični izazovi kao što su regulatorno okruženje i usklađivanje, ekonomska održivost, kulturni i društveni čimbenici, te brojni drugi koji će biti obrađeni u radu.

2. EKONOMSKI KONTEKST I KARAKTERISTIKE GENERACIJE Z

Na globalnoj razini odvija se značajna demografska promjena čije je temeljno obilježje povećan udio pojedinaca starije životne dobi.

U 2023. godini bila je 31 osoba u dobi od 65 godina i više na svakih 100 osoba u radnoj dobi u prosjeku u svim zemljama OECD-a (OECD, 2023), te se očekuje da će omjer starijih i radno sposobnih osoba za 30 godina biti 54. Od država obuhvaćenih analizom (Tablica 1.) može se uočiti trend rasta ovog omjera, a najveći se očekuje u Koreji koja, iako ima jednu od najnižnih stopa fertiliteta, je postigla značajan napredak u zdravstvu, prehrani i općim životnim uvjetima što će utjecati na brzinu starenja i rast omjera ovisnosti u narednim godinama i desetljećima. Prikazani trendovi predstavljaju izazov za mirovinske i zdravstvene sustave što naglašava važnost osiguravanja dugoročne financijske sigurnosti i održivosti za sve generacije, uključujući one koji tek izlaze na tržište rada, kao što je Generacija Z.

Grafikon 1: *Omjer starije populacije i osoba u radnoj dobi*

Izvor: OECD, 2025

Povećanje udjela osoba starije životne dobi, ali i očekivano trajanje života nakon izlaska s tržišta rada (Tablica 1.), stvaraju dodatni pritisak na sustave socijalne sigurnosti i zdravstvenu infrastrukturu što stavlja naglasak na pravovremeno prepoznavanje rizika vezanih uz treću životnu dob. Proaktivno planiranje štednje i investiranja su ključni za Generaciju Z koja se suočava sa specifičnim financijskim izazovima koji zahtijevaju ponovnu procjenu i ocjenu tradicionalnih sustava socijalnog osiguranja. Čimbenici

kao što su studentski zajmovi, „gig“ ekonomija, česta promjena poslova i karijera, ali i izazovi prilikom kupnje nekretnine, doprinose različitom pogledu na financijsku održivost u odnosu na prethodne generacije. Upravo se u tom kontekstu očituje važnost razvoja i ponude inkluzivnog osiguranja kao temeljnog okvira koji bi mogao pridonijeti financijskoj otpornosti novih generacija.

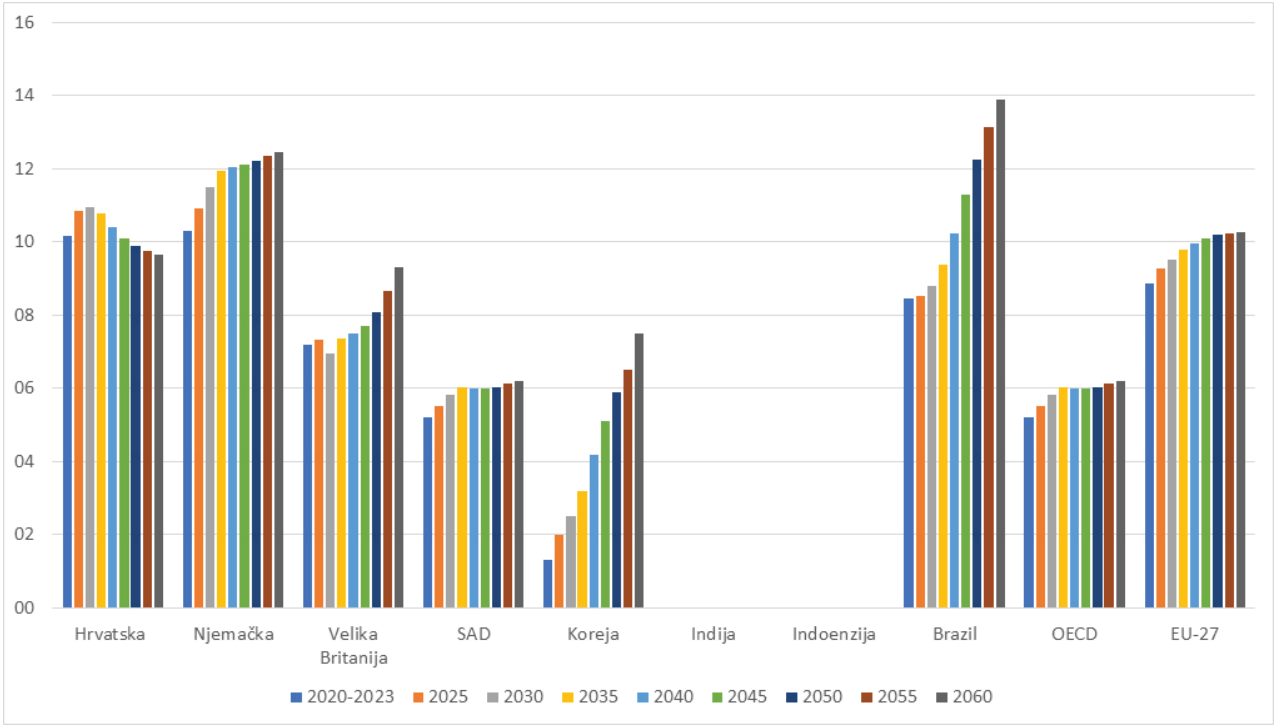
Tablica 1: Očekivano trajanje života nakon izlaska s tržišta rada

	Očekivano trajanje života nakon izlaska s tržišta rada, žene				Očekivano trajanje života nakon izlaska s tržišta rada, muškarci			
	2022	2021	2020	2019	2022	2021	2020	2019
Njemačka	22.6	22.8	22.9	23.1	18.8	18.8	19.4	19.6
Koreja	21.5	22.7	23.8	20.6	18.4	18.6	18.3	17.0
Velika Britanija	23.5	22.9	22.3	23.4	20.9	19.8	19.2	20.5
SAD	20.6	20.3	20.3	21.3	18.0	17.7	17.4	18.3
OECD prosjek	23.8	23.3	23.6	23.7	19.5	18.9	18.9	19.0

Izvor: OECD, 2025

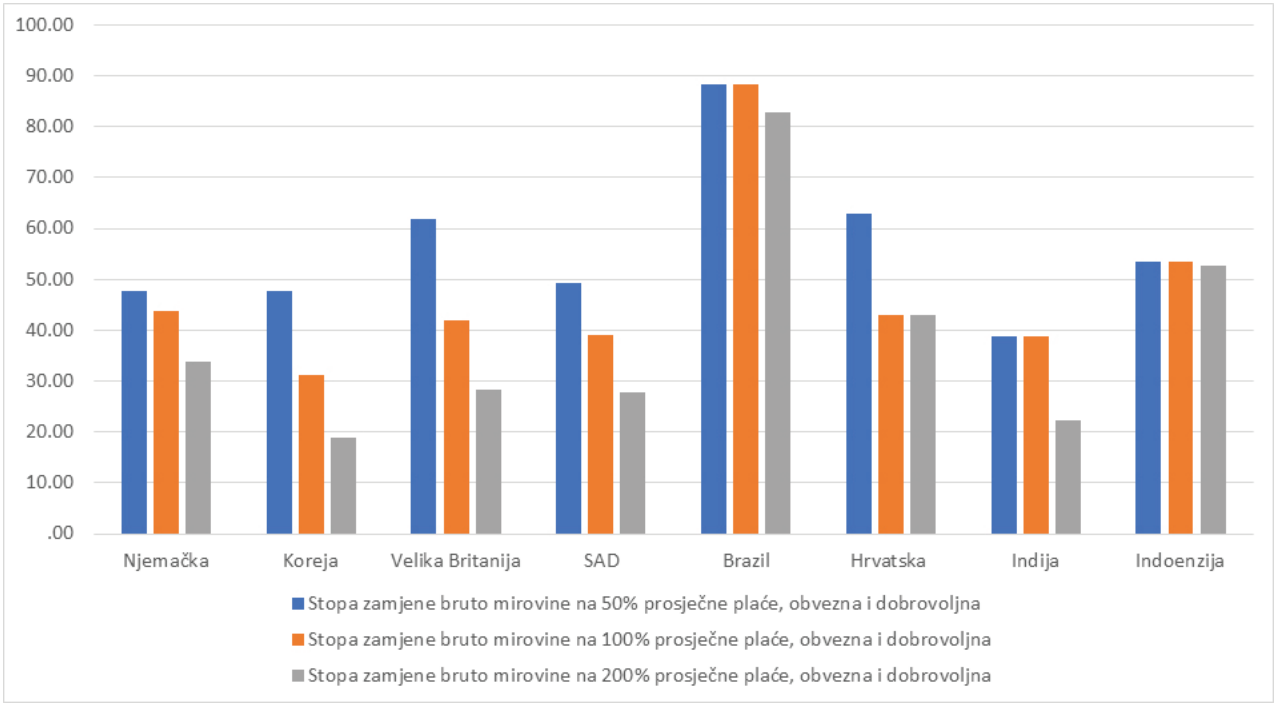
Nadalje, analizom projekcija javnih rashoda za mirovine (Grafikon 2.) i stopom zamjene (Grafikon 3.) može se uočiti kako postoje značajne razlike među državama s obzirom na organizaciju sustava mirovinskog osiguranja i demografski pritisak starenja. koji opterećuje javne financije i mirovinske sustave. Razvijene zemlje koje karakteriziraju treli sustavi i starenje stanovništva, kao što su Njemačka, Hrvatska ili Brazil već sada imaju relativno visok udio javnih rashoda za mirovine, s očekivanjem daljnjeg ratsa. Projekcije za Koreju predviđaju najbrži rast rashoda zbog rasta životnog vijeka, ali i sazrijevanja mirovinskog sustava (OECD, 2023). S druge strane, Velika Britanija i SAD, koje imaju snažniji naglasak na privatnim mirovinama, imaju nižu razinu državnih mirovina iako se i kod njih očekuje rast javnih rashoda za mirovine. Prema izvješću Međunarodne organizacije rada (engl. International Labour Organization – ILO), Indija i Indonezija su zemlje koje imaju vrlo mlado stanovništvo i mirovinske sustave koji pokrivaju manji dio radne snage (uglavnom formalni sektor i državni službenici) zbog čega su trenutni javni rashodi vrlo niski (ILO, 2024). Svi navedeni čimbenici imaju utjecaj i na stope zamjene, međutim potrebno je voditi računa i o privatnoj štednji koja značajno utječe na stope zamjene, a nije dio službene statistike.

Grafikon 2: *Projekcije javnih rashoda za mirovine, 2020.-2060.*

Izvor: OECD, 2025.

Grafikon 3: *Prosječna mirovina kao postotak prosječne plaće prije umirovljenja, 2022.*

Izvor: OECD, 2025

Iako efektivna dob za izlazak s tržišta rada varira među analiziranim zemljama (Tablica 2.) od 59 do 69 godina, sve zemlje pokušavaju pronaći ravnotežu između održivosti sustava i adekvatnsotu mirovina. Kroz kontrolu javnih rashoda za mirovine nastoji se osigurati financijska održivost sustava što nije jednotavno uz nastojanje da se osiguraju adekvatne mirovine koje bi bile dostatne za primjeren životni standard umirovljenika.

Tablica 2: *Efektivna dob za izlazak s tržišta rada za žene i muškarce*

	Efektivna dob za izlazak s tržišta rada, žene			Efektivna dob za izlazak s tržišta rada, muškarci		
	2022	2021	2020	2022	2021	2020
Njemačka	63.4	62.9	63.1	63.7	63.4	63.1
Koreja	67.4	66.0	64.9	65.4	65.3	65.7
Velika Britanija	62.8	62.9	63.1	63.2	63.5	63.6
SAD	65.3	65.2	64.7	65.2	64.8	64.9
Brazil	59.9	59.8	59.2	63.4	62.6	62.0
Hrvatska	60.3	59.9	58.0	62.1	63.1	61.3
Indija	69.1	67.7	67.2	67.0	67.4	67.3
Indoenzija	69.2	67.8	69.2	69.8	67.5	68.7

Izvor: OECD, 2025

Znanstvenici William Strauss i Neil Howe su 1991. godine objavili 'generacijsku teoriju' prema kojoj se povijest može opisati u generacijskim ciklusima. Svaki od tih ciklusa traje 20-ak godina, te ima svoje karakteristike i posebnosti što znači da ljude rođene u istoj generaciji obilježavaju isti događaji zbog čega razvijaju sličan uzorak koji se odnosi na osobnost, te političke, kulturne ili financijske preferencije. Osobe rođene između 1995. i 2012. godine pripadaju Generaciji Z, prvoj generaciji koja je odrasla uz Internet, drugoj najmlađoj generaciji, te onoj koja je odrastala tijekom velike gospodarske krize, pandemije, klimatskih promjena i straha od ekonomskog kolapsa (World economic forum, 2018). Svi događaji na globalnoj razini utjecali su na karakteristke ove generacije koje će se ogledati i u njihovim stavovima prema trećoj životnoj dobi (World bank, 2022.). Ekonomski, demografski i fiskalni pokazatelji prethodno analizirani prikazuju izazove s kojima se zemlje danas susreću, te ukazuju na potrebu za reformama. Upravo će se s tim reformama sustava socijalnog osiguranja suočiti pripadnici Generacije Z. Potencijalne promjene bi mogle dovesti do slabije zaštite od strane države u odnosu na pokrivenost javnim rashodima starijih generacija. Dohodak u mirovini, te dugotrajna skrb i zdravstvena zaštita će biti pod značajnim utjecajem promjena u

sustavima socijalne sigurnosti te potrebe za povećanjem svjesnosti o štednji za treću životnu dob. Te promjene će se očitovati u stavljanju većeg naglaska na programe koji se temelje na indivudalnoj štednji čime će pojedinci biti više izloženi fkultuacijama na financijskim tržištima (World bank, 2024). Na sposobnost Generacije Z da osigura primjerena i adekvatna primanja u budućnosti, utjecat će i trenutni izazovi s kojima su suočeni. Značajan je udio onih koji su već opterećeni studentskim kreditom zbog čega nisu u mogućnosti odmah štedjeti (McKinsey, 2018). Također, porast tzv. „gig" ekonomije, prekarnog rada, te česte promjene posla zahtijevaju od pojedinaca veću odgovornost prema vlastitoj financijskog sigurnosti budući da u ovim situacijama izostaje kontinuitet koji se veže uz tradicionalne sustave socijalnog osiguranja (WEF, 2025). Zbog toga dolazi do volatilnosti u ostvarenim dohocima, te je izraženija potreba za potražnjom za alternativnom štednjom i osiguranjem koji će biti prilagođeni promjenjivoj okolini. Dodatno, društveni i klimatski trendovi također predstavljaju značajne rizike koji mogu utjecati na financijsku sigurnost Generacije Z u budućnosti. Klimatske promjene sa sobom nose prirodne katastrofe koje mogu uzrokovati štetu na imovini, prestanak poslovanja ili nepovoljno utjecati na zdravlje.

3. IZAZOVI U OSIGURAVANJU GENERACIJE Z ZA TREĆU ŽIVOTNU DOB

Tradicionalni proizvodi namijenjeni održavanju dugoročne financijske sigurnosti nisu u potpunosti prikladni iz nekoliko razloga (Pension Policy Institute, 2025). Prije svega, mlade generacije imaju percepciju starosti kao koncepta u dalekoj budućnosti, te prednost daju trenutnim potrebama kao što su obrazovanje, stanovanje ili putovanje. Osigurateljni proizvodi su kompleksni sa stručnom terminologijom, a Generacija Z preferira transparentnost i jednostavnost. S obzirom na vremenski period tijekom kojeg je ova generacija odrastala, a koje je obilježeno krizama i globalnom nesigunošću, javlja se nepovjerenje prema financijskim institucijama. Brojni pripadnici generacije tek ulaze na tržište rada, te ostvaruju niže ili povremene prihode temeljem honorarnih poslova. Zbog toga se ne mogu obvezati na plaćanje fiksnih premija životnih i/ili neživotnih osiguranja. Rad na fleksibilnim, projektnim ili honorarnim poslovima često ne uključuje beneficije poput plaćanja doprinosa za socijalno osiguranje što stvara potrebu za individualnim rješenjima koja nisu vezana uz jednog poslodavca. Istraživanje o financijskoj pismenosti provedeno od strane OECD pokazuje kako mladim generacijama nedostaju konkretna znanja o složenijim financijskim proizvodima, dugoročnom planiranju i upravljanju rizicima. Unatoč financijskoj svijesti, manjak znanja ih čini ranjivima.

Analizom temeljnih pokazatelja tržišta osiguranja u izabranim zemljama

može se uočiti kako postoji značajan jaz u penetraciji osiguranja (Tablica 3.), gustoći osiguranja (Tablica 4.), te udjelu premije životnih osiguranja (Tablica 5.) između država koje imaju razvijenije tržište (SAD, Velika Britanija, Njemačka, Koreja), te ostalih država koje se ubrajaju u tržišta u nastajanju. Upravo te države, Indija, Indonezija, Brazil i Hrvatska imaju najveći potencijal za rast i razvoj proizvoda koji bi bili prilagođeni mladim generacijama. Najniži udio premije životnih osiguranja ima Hrvatska, a to je rezultat kombinacije različith čimbenika, od prosječno nižeg raspoloživog dohotka u usporedbi sa zapadnoeuropskim državama, davanja prioriteta kratkoročnim potrebama, do smanjenje atraktivnosti tradicionalnih proizvoda zbog trenda niskih kamatnih stopa i fokusa društava za osiguranje na profitabilne linije.

Tablica 3: *Penetracija osiguranja (udio ZBP u BDPu)*

	2019	2020	2021	2022	2023
Njemačka	6.6	6.9	6.7	5.9	5.5
Koreja	11.1	11.4	10.9	11.7	10.6
Velika Britanija	11.8	11.4	11.4	11.4	11.8
SAD	11.4	12.3	12.1	12.0	12.1
Brazil	3.4	3.3	3.1	3.3	3.3
Hrvatska	2.6	2.7	2.7	2.5	2.4
Indija	3.8	4.2	4.2	4.0	3.7
Indonezija	1.7	1.6	1.6	1.4	1.3

Izvor: Swiss Re, Sigma, 2024, 2023, 2022, 2021, 2020

Tablica 4: *Gustoća osiguranja (ZBP po stanovniku, u USD)*

	2019	2020	2021	2022	2023
Njemačka	3,090	3,233	3,421	2,895	2,995
Koreja	3,528	3,627	3,825	3,788	3,527
Velika Britanija	5,044	4,591	5,336	5,184	5,782
SAD	7,498	7,901	8,561	9,276	9,905
Brazil	315	242	259	312	351
Hrvatska	389	391	474	459	503
Indija	78	81	91	92	95
Indonezija	72	65	70	68	66

Izvor: Swiss Re, Sigma, 2024, 2023, 2022, 2021, 2020

Tablica 5. *Udio premije životnog osiguranja u ukupnoj ZBP*

	2019	2020	2021	2022	2023
Njemačka	32.7	31.8	29.9	27.0	25.2
Koreja	54.8	51.0	49.6	49.6	44.6
Velika Britanija	72.6	70.5	70.5	63.4	63.8
SAD	42.6	42.4	42.6	41.3	39.4
Brazil	69.4	68.6	68.0	62.5	62.4
Hrvatska	29.2	25.2	24.7	22.4	18.2
Indija	74.5	75.2	76.1	75.9	73.7
Indonezija	70.5	70.4	68.0	62.3	57.6

Izvor: Swiss Re, Sigma, 2024, 2023, 2022, 2021, 2020

Iako je stupanj razvoja analiziraih tržišta različit, sve države u uzorku su suočene s izazovima koje sa sobom donosi Generacija Z. S ciljem prevladavanja tih izazova, te osiguravanja financijske uključenosti u trećoj životnoj dobi, društva za osiguranja, uz podršku regulatora i ostalih dionika, bi trebala implementirati strategije koje uvažavaju specifične karakteristike Generacije Z (Geneva Association, 2024). Korištenje digitalizacije i Insurtech rješenja za jednostavno ugovaranje polica, plaćanje premije i prijave šteta je već prisutno kod pojedinih vrsta neživotnih osiguranja. Proizvodi inkluzivnog osiguranja bi trebali biti fleksibilni u kontekstu opcija uplate zbog prekarnih poslova, ali i mogućnosti kombinacija različitih vrsta pokrića. Komunikacija bi trebala biti jednostavna i transparentna, s naglaskom na prikazivanje ESG aspekata ulaganja. Budući da su proizvodi osiguranja pravni poslovi, pretjerana razina simplifikacije nije moguća, te je stoga potrebno osigurati i distribuirati prikladnim kanalima razumljive edukativne sadržaje i promicati financijsku pismenost. Iako je primarna svrha osiguranja zaštita od rizika, trebalo bi ga repozicionirati kao alat pomoću kojeg se može postići dugoročna financijska sigurnost i dobrobit za Generaciju Z u trećoj životnoj dobi.

Prema istraživanju Geneva Association klijenti imaju određena očekivanja prema društvima za osiguranje kako bi povećali kupovinu osigurateljnih proizvoda (Geneva Associations, 2024.) Prije svega ističu priuštivost osiguranja, koja je prvi razlog neposjedovanja zaštite od rizika. Za Generaciju Z jedno je važan čimbenik i manjak vremena za istraživanje proizvoda, te zahtijevaju jasnija i jednostavnija pojašnjenja. Nadalje, važan im je i proces namire šteta, te potreba za prilagođenim personaliziranim proizvodima. Inkluzivno osiguranje bi moglo biti temelj za smanjivanje jaza kroz ponudu priuštivog, pristupačnog osiguranja svim

segmentima društva. Trenutno se koncept inkluzivnog osiguranja odnosi na pristupačnost i cjenovnu prihvatljivost za starije pripadnike populacije s ciljem proširenja osiguruteljne zaštite i premošćivanja jaza. Međutim, mogućnosti inkluzivnog osiguranja mogu se prilagoditi potrebama novih generacija s obzirom da ono može povećati otpornost na financijske šokove, te povećati socijalnu uključenost. Adekvatni proizvodi inkluzivnog osiguranja mogu ublažiti ekonomski učinak zdravstvenih troškova, dugotrajne njege i na taj način doprinijeti održivnoj financijskoj stabilnosti. Za kreiranje adekvatnih proizvoda inkluzivnog osiguranja važno je razumijevanje Generacije Z. To je generacija koje je odrasla uz Internet (engl. Digital Natives), te imaju velika očekivanja upravo u pogledu brzine, intuitivnosti i privlačnosti proizvoda. Samo digitalno okruženje usmjerava im pažnju na sadašnjost zbog čega su im teme vezane uz mirovinu, dugoročnu štednju i investicije daleke i asptraktne. Pod značajnim su utjecajem društvenih mreža i inflencera čime su otvoreni novim kanalima komunikacije, ali i velikom riziku od izloženosti neistinitim i neprovjerenim informacijama. S obzirom da se radi o generaciji rođenoj između 1995. i 2012. godine, odrastali su u tijeku globalne financijske krize 2008. godine kada je došlo do porasta studentske zaduženosti. Zbog toga bi trebali biti oprezniji i svjesniji financijskih rizika, međutim prema istraživanju OECD-a iz 2024. godine, jedan od pet studenata u prosjeku u zemljama OECD-a koje su sudjelovale u istraživanju, nije postigao osnovne razine znanja o financijskoj pismenosti. S obzirom da su im prilikom online kupovine i na streaming platformama dostupni personalizirani sadržaji i proizvodi, imaju ista očekivanja i od osiguruteljnih, odnosno općenito financijskih proizvoda. Također, s obzirom na "gig" ekonomiju koja se temelji na privremenim, povremenim ili *freelance* poslovima, njima su potrebni fleksibilni proizvodi s brzom prilagodbom premija i pokrića. Kod Generacije Z izražen je interes za ESG koncept, odnoso društvena i okolišna pitanja čime stavljaju naglasak na ettička ulaganja i transparentnost poslovanja.

4. PRIMJERI PROIZVODA INKLUZIVNOG OSIGURANJA RELEVANTNI ZA POTREBE GENERACIJE Z

Razvoj proizvoda i implementacija proizvoda inkluzovnog osiguranja za Generaciju Z suočena je sa specifičnim i značajnim izazovima koji proizlaze iz karakteristika same generacije (Deloitte, 2024; McKinsey, 2024; EY, 2023), ali i značajki mirovinskog i zdravstvenog osiguranja, te dugotrajne skrbi. U tablici 6. prikazani su ključni izazovi s istaknutim problemima i potencijalnim rješenjima.

Tablica 6: *Ključni izazovi u implementaciji inkluzivnog osiguranja za pripadnike Generacije Z*

Izazov	Problem	Rješenje
Pristupačnost i dostupnost	Niski ili neredoviti prihodi mnogih pripadnika generacije Z Kako dizajnirati proizvode s niskim premijama koji i dalje pružaju adekvatnu zaštitu?	Razvoj personaliziranih proizvoda i distribucija putem odgovarajućih (digitalnih) kanala.
Relevantnost proizvoda i dizajn	Prilagodba proizvoda specifičnim rizicima s kojima se suočava generacija Z Potreba za fleksibilnim proizvodima koji se mogu prilagođavati promjenama u karijeri i životnim okolnostima	Pojednostavljivanje kompleksnih koncepata osiguranja i mirovina Integracija ESG (Environmental, Social, Governance) principa koje cijeni generacija Z
Povjerenje i angažman	Prevladavanje skepticizma prema financijskim institucijama	Gradnja povjerenja kroz transparentnost, etičnost i jasnu komunikaciju Korištenje digitalnih alata, gamifikacije i društvenih mreža na odgovoran način. Zaštita podataka i privatnosti
Financijska pismenost i edukacija	Nedostatak znanja o dugoročnom financijskom planiranju i ulozi osiguranja	Potreba za inovativnim i pristupačnim edukativnim materijalima i alatima
Regulatorni i sistemski okviri	Regulativa, iako nužna, može otežati inovacije zbog čega je razvoj novih, prilagođenih rješenja sporiji	Prilagodba postojećih zakona i regulativa kako bi podržali inovativne modele (npr. osiguranje za radnike u gig ekonomiji)

Izvor: obrada autorice prema izvješćima i analizama World bank, ILO, OECD, Microinsurance Network, Deloitte, McKinsey, EY

Tradicionalno osiguranje se oslanja na tradicionalne kanale distribucije, što je i nužno za pojedine vrste osiguranja, međutim Generacija Z je digitalna generacija koja očekuje da i prozvode osiguranja može kupiti online. Kao što je istaknuo u istraživanju Geneva Association, priuštivost i pristupačnost su važne karakteristike koje bi inkluzivno osiguranje trebalo objediniti kako bi proizvodi bili razumljiviji prilikom sklapanja ugovora, ali i prilikom prijave šteta. Čimbenik koji svakako treva uzeti u obzirom prilikom razvoja proizvoda inkluzivnog osiguranja su studentski zajmovi i sposobnost štednje za treću životnu dob (TIAA, 2024). U tom slučaju bi potencijalno proizvodi osiguranja mogli biti povezani s planom otplate zajma. Zaposlenici u „gig" ekonomiji bi trebali imati mogućnost nastavka uplata i prijenosa prava neovisno o promjenama poslodavca ili pauziranja

uplata u slučaju privremenog nezaposlenja. Proizvod osiguranja bi svakako trebali biti kombinirani s ostalim financijskim proizvodima vezanim uz isplate mirovina ili dugotrajne skrbi.

Budući da tradicionalni modeli osiguranja ne ispunjavanju u potpunosti potrebe Generacije Z, te nisu prilagođeni njihovim specifičnim karakteristikama, nužno je da društva za osiguranje, kreatori politika, regulatori i drugi dionici prepoznaju izazove u implementaciji inkluzivnog osiguranja. S jedne strane nužna je financijska edukacija i stvaranje svijesti o dugoročnim potrebama, a s druge strane potrebno je razviti osigurateljne proizvode na zahtjev koji se mogu aktivirati s obzirom na specifične potrebe i stil života Generacije Z.

Prema podacima Microinsurance Network (2024) inkluzivnim, odnosno mikro osiguranjem je pokriveno 344 milijuna ljudi u 37 zemalja što ga čini ekspanzivnim i raznolikim kao što su i rizici kojima su pojedinci izloženi. Proizvodi inkluzivnog osiguranja pokrivaju četiri temeljna rizika, zdravlje, život, poljoprivredu, te imovinu i dohodak. U tablici 7. prikazani su primjeri inkluzivnog osiguranja u odabranim zemljama s obzirom na pokriveni rizik.

Tablica 7. *Primjeri inkluzivnog osiguranja u izabranim zemljama*

Vrsta osiguranja	**Naziv programa**	**Država**
Zdravstveno osiguranje	Ayushman Bharat - Pradhan Mantri Jan Arogya Yojan (Vladin program zdravstvenog osiguranja koji pruža besplatno sekundarno i tercijarno bolničko liječenje)	Indija
	M-TIBA	Kenija
	CARD MRI Microinsurance	Filipni
Poljoprivredno osiguranje	ACRE Africa (parametarsko (indeksno) osiguranje za male poljoprivrednike)	Kenija, Ruanda, Tanzanija i ostale
	Pradhan Mantri Fasal Bima Yojana (PMFBY) - Vladin program subvencioniranog osiguranja usjeva	Indija
Životno i osiguranje od nezgode/pogrebni troškovi	BIMA Mobile	više zemalja u Aziji, Africi i Latinskoj Americi
	MiVida	Meksiko
Osiguranje od katastrofa (parametarsko)	Pacific Catastrophe Risk Insurance Company (PCRIC)	Pacifičke otočne države

Izvor: Microinsurance Network, World bank, WHO, Acreafrica

U primjerima koji su navedeni može se vidjeti da inkluzivno osiguranje većinom imaju države Azije, Afrike, Pacifika koje bi bile isključene iz osiguranja i izložene velikom broju rizika da nije došlo do integracije tehnoloških rješenja, partnerstava s telekomima i trgovcima, te vladinih subvencija. Prvi prozvodi inkluzivnog osiguranja se mogu pratiti od 1996. godine, te se njihov broj od tada konstantno povećava, a u najvećoj mjeri se odnose na rizike povezane s neživotnim osiguranjima.

5. ZAKLJUČAK

U radu je analizirana tematika inkluzivnog osiguranja za Generaciju Z s ciljem jačanja financijske sigurnosti i dobrobiti u trećoj životnoj dobi. Generacija Z je generacija koja obuhvaća osobe rođene između 1995. i 2012. godine. To je prva generacija koja je odrastala uz Internet i digitalzaciju, ali i generacija koja je tijekom odrastanja bila izložena značajnim geopolitičkim događanjima koji su oblikovali njihove specifične karakteristike. U kontekstu demografskih kretanja, Generacija Z je najbrojnija, te se očekuje da će njihova brojnost i dugovječnost značajno utjecati na sustav mirovinskog i zdravstvenog osiguranja, ali i na potrebu za dugotrajnom skrbi. Kako bi se prikazala globalna kretanja ekonomskih, demografskih i fiskalnih pokazatelja s aspekta treće životne dobi, u uzorak je izabrano osam zemalja koje su različitog stupnja razvijenosti, na različitim geografskim područijma, te se razlikuju prema stupnju implemetacije tehnologije i postojanju inkluzivnog osiguranja. Neovisno o tim razlikama, svim zemljama je zajednička činjenica da imaju pripadnike Generacije Z koji tek ulaze na tržište rada, a koje karakteriziraju česte promjene poslova, prekarni poslovi, digitalizacija, niska razina financijske pismenosti, studentski zamjmovi, poteškoće s kupovinom nekretnine, ali i određeni stupanj nepovjerenja prema financijskim institucijama. Sve to su čimbenici koje treba uzeti u obzir prilikom razvoja novih, inkluzivnih proizvoda osiguranja čiji bi cilj trebao biti osiguravanje financijske sigurnosti i dobrobiti u trečoj životnoj dobi. Pripadnici Generacije Z se trebaju angažirati oko podizanja razine financijske pismenosti i shvaćanja važnosti štednje za budućnost. Društva za osiguranje bi trebala razviti skup priuštivih i fleksibilnih proizvoda koji bi odražavali specifične karakteristike Generacije Z. Distribucija tih proizvoda, ali i prijava šteta, bi se trebala odvijati kroz digitalne platforme, a upute i procedure bi trebale biti jednostavne i jasne. Također, važno je uspostaviti i povjerenje kroz transparentnost i etičko ponašanje, te integrirati ESG principe koji si važni ovoj generaciji. Regulatori bi trebali stvoriti okruženje koje potiče razvoj i implementaciju personaliziranih proizvoda inkluzivnog osiguranja, ali i promicati mjere koje su usmjerene na dugoročne planove za financijsku sigurnost i održivost.

Inclusive Insurance for Generation Z: Strengthening Financial Security and Well-being in Later Life

Summary: *As populations age, ensuring financial security and well-being in later life is becoming increasingly important. Traditional insurance products and pension systems largely fail to meet the diverse needs of older adults, often resulting in inadequate and inappropriate income levels that affect quality of life. Retirement, increased free time, and, in many cases, reduced income are defining features of old age that bring specific risks and unique challenges. The elderly population faces rising healthcare costs and long-term care needs. Insurance products based on the concept of inclusive insurance can serve as a valuable complement to existing social protection measures. However, unlocking their full potential requires overcoming significant obstacles.*

This paper analyzes the challenges and opportunities associated with inclusive insurance in enhancing financial security and overall well-being for Generation Z as they transition into older age. The analysis defines inclusive insurance and emphasizes its growing importance for a generation facing unique economic difficulties. Furthermore, the paper explores how inclusive insurance products can be innovatively designed to address these risks, taking into account factors such as student loan debt, employment in the gig economy, and frequent career changes. It also identifies key barriers to the implementation and promotion of inclusive insurance within this demographic, including accessibility, awareness, and trust.

The conclusion synthesizes the findings and offers actionable recommendations for insurers, policymakers, and other stakeholders to support the development and adoption of inclusive insurance solutions that enhance financial security and overall well-being for Generation Z in later life.

Keywords: *inclusive insurance, Generation Z, pension insurance, long-term care, health insurance*

Navedeni izvori i korištena literatura

Compiled Comments on Draft Application Paper on the Use of Digital Technology in Inclusive Insurance, accessed on April 3, 2025, https://www.iais.org/uploads/2022/01/181112-IAC-7.8-Resolution-of-Comments-Publ.-Consult.-AP-Use-of-Digital-Technology-in-Inclusive-Insurance.pdf

Effective service coverage of long-term care among older persons in South Korea - PMC, accessed on April 3, 2025, https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10615041/

Gen Z Banking: Why Community Banks Are Being Overlooked - PriceWeber, accessed on April 5, 2025, https://priceweber.com/blog/gen-z-banking-and-community-banks/

Gen Z is driving change in the multigenerational workforce | World Economic Forum, accessed on April 5, 2025, https://www.weforum.org/stories/2025/01/workforce-change-future-ready-businesses/

Gen Z prioritises financial security over luxury spending, study finds - FinTech Global, accessed on April 5, 2025, https://fintech.global/2025/03/11/gen-z-prioritises-financial-security-over-luxury-spending-study-finds/

Generation Meh: Gen Z isn't vibing with retirement savings., accessed on April 5, 2025, https://www.tiaa.org/public/plansponsors/insights/thought-leadership/retirement-industry-trends/engaging-gen-z-retirement-savings

How to Attract Young Talent to Insurance Careers | Blog - The James Allen Companies, accessed on April 5, 2025, https://jamesallenco.com/how-to-attract-young-talent-to-insurance-careers/

Improving Young Adult Health: Strategy 5 - Use Innovative Outreach - NAHIC, accessed on April 5, 2025, https://nahic.ucsf.edu/resources/ya-strategies-s5/

Inclusive Insurance — A Different Game - Actuarial Review Magazine, accessed on April 3, 2025, https://ar.casact.org/inclusive-insurance-a-different-game/

Lessons on strengthening pensions and social insurance for ..., accessed on April 3, 2025, https://blogs.worldbank.org/en/investinpeople/lessons-on-strengthening-pensions-and-social-insurance-for-susta

Millennials & GenZ Are Reaching Critical Juncture With Financial Institutions, Trusting Brands & Fintech More Than Banks, Credit Unions, & FI's - AlgoPear, accessed on April 5, 2025, https://www.algopear.com/blog-posts-recent-news/millennials-genz-are-reaching-critical-juncture-with-financial-institutions-trusting-brands-fintech-more-than-banks-credit-unions-fis

Only 20 of Gen Z are Saving for Retirement, TIAA Institute Study Finds, accessed on April 5, 2025, https://www.tiaa.org/public/about-tiaa/news-press/press-releases/2024/10-14

pubdocs.worldbank.org, accessed on April 3, 2025, https://pubdocs.worldbank.org/en/304271553198972870/4bfeff6471413203697160835 78.pdf

Rethinking Social Insurance for Self-Employed and Gig Workers - Public Documents | The World Bank, accessed on April 5, 2025, https://thedocs.worldbank.org/en/doc/a43d25b0623667cb1fd2cb4a2ea439c2-0460012024/original/S4YE-Short-Note-on-Social-Insurance-Final-World-Bank.pdf

RGA Asia Seniors Survey, Part I: Asia's booming senior market ..., accessed on April 3, 2025, https://www.rgare.com/knowledge-center/article/rga-asia-seniors-survey--part-i--asia's-booming-senior-market-awaits-tailored-insurance-solutions

RGA Releases 'Aging in Asia' Study Highlighting Urgent Need for ..., accessed on April 3, 2025, https://www.rgare.com/our-company/media/press-releases/press-releases-detail/2024/10/16/rga-releases--aging-in-asia--study-highlighting-urgent-need-for-senior-centric-insurance-solutions

Societal Aging - World Bank, accessed on April 3, 2025, https://www.worldbank.org/en/topic/pensions/brief/societal-aging

thedocs.worldbank.org, accessed on April 3, 2025, https://thedocs.worldbank.org/en/doc/9c1462c00ab0d8dc0ed712c58964c9c9-0200022022/related/H-Jain-Framing-14OH.pdf

The underinsured Gen Z population seeks more insurance coverage, reveals Geneva Association survey, accessed on April 5, 2025, https://www.genevaassociation.org/press-releases/underinsured-gen-z-population-seeks-more-insurance-coverage-reveals-geneva

www.bakermckenzie.com, accessed on April 3, 2025, https://www.bakermckenzie.com/-/media/files/newsroom/2025/04/gia_report.

www.genevaassociation.org, accessed on April 5, 2025, https://www.genevaassociation.org/sites/default/files/2024-11/inclusive_report_0711.pdf